

«Наївна телиця» – це «наївна вівця»? (про проблеми перекладу зоонімічної інвективи)

М. Р. Ткачівська

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Corresponding author. E-mail: mariatkachivska@gmail.com

Paper received 10.06.17; Accepted for publication 15.06.17.

Анотація. У статті розглядаються зооніми на позначення негативної характеристики людини. На прикладах німецькомовних перекладів творів українських письменників здійснюється аналіз відтворення зоонімічної інвективи, окреслюються способи та прийоми її перекладу.

Ключові слова: зоонім, інвектива, негативна характеристика, переклад, способи перекладу.

Вступ. Позначення позитивних та негативних характеристик людини за допомогою зоонімів мають місце у багатьох лінгвокультурах. Позитивні характеристики тварини слугують для позначення приємної, милої, коханої людини, часто – дитини (наприклад, укр.: *пташка, котик, голубчик, ластівочка, зайчик, курчатко*, нім.: *Mäuschen, Täubchen, Häschen*, англ.: *kitty, bunny (honey bunny, snuggle bunny, cuddle bunny), bug (sugar bug, love bug)* та ін.). Для негативного позначення людини обирають тварин, поведінка та вигляд яких не подобаються іншим [див. 11] (укр.: *жирна свиня, дурний пес, сучий син*, нім.: *dumme Kuh, krummer Hund*, англ.: *son of a bitch*). Мова йде передусім про зооніми як засіб вербальної агресії. П.Трост вважає, якщо назви тварин переносяться на людей, то це відбувається через абстрактні моменти; емоційне забарвлення слова часто залежить від того, чи певна тварина видається приємною чи неприємною [15].

Короткий огляд публікацій. Мета і завдання статті. Вивченню зоонімів присвячували свої наукові розвідки такі лінгвісти, як Г. Гофман, П.Трост, Г.Кон, Д.Шмаукс, Г.Б. Шюманн, А. Мачос, Сі Гіаванг та ін. До фундаментальних праць, присвячених зоонімічній інвективі належать: «Zickenkrieg und Hengstparade. Tiernamen als geschlechtsbezogene Schimpfwörter in den Boulevardmedien und im Internet» (Д.Шмаукс), «Beschimpfung» (Г.Б. Шюманн), «Chinesische Sprichwörter und Redewendungen» (Сі Гіаванг), «Schimpfwörter als Kosenamen. Indogermanische Forschungen» (П.Трост) та ін. Проте це питання досі потребує уваги науковців, особливо переклад інвективи з однієї мови на іншу. Метою нашої розвідки є дослідження зоонімічної інвективи у перекладі на німецьку мову. До основних завдань належать: аналіз досліджень зоонімів у лінгвістиці, порівняльний аналіз зоонімічної інвективи в різних лінгвокультурах та дослідження способів та прийомів її перекладу. Дослідження здійснюється на основі німецькомовних перекладів творів українських письменників.

Результати та їх обговорення. Ідентифікація людини з твариною через перенесення позначення може бути метафорою, яка виникла на підставі подібності через *tertium comparationes* (третє в порівнянні, тобто, спільна основа) [12, с. 265]. Така подібність може бути представлена як окремою лексемою (нім.: *Schwein, Schlange, Bock, Ratte, Hündin, Sau*), так і бути складовою компаративного іменника (нім.: *Dreckschwein, Salonlöwe, Lackaffe, Hausdrache, Blödkröte*) та інших словосполучень (*häßliches Entlein, graue Maus,*

dreckiges Schwein, miese Ratte, geiler Specht, dumme Kuh, blöde, dumme Gans), серед яких трапляються й іншомовні вкраплення (*miss Piggy*). Існують поодинокі лексеми із двома зоонімічними складовими (нім.: *Schweinehund*).

Інвективні зооніми як емоційно-оцінні негативно забарвлені лексичні одиниці є одним із інструментів розгортання конфліктної ситуації і слугують засобом нанесення моральної шкоди співрозмовникові, спрямовані на приниження його розумової, духовної, фізичної спроможності, характеру, звичок тощо. У певних комунікативних ситуаціях вони можуть спрямовуватися на окремі предмети та явища, або ж, не вказуючи на щось конкретне, давати загальну занижену характеристику опонентові. Семантичні групи зоонімів уже розглядалися нами в інших дослідженнях [див. 5]. Г. Кон зазначає, що серед кличок (прізвиськ) із зоонімічною складовою є такі, що позначають не лише одну особу, а й ранги, професії, партії, місцевості, ландшафти, племена [7, с. 10-11]. Зоонімічні пейоративи зустрічаються також і серед етнофолізмів. Разом з тим, зоонімами можна послуговуватися для вираження захоплення: «*Du Saukerl!*»

Зоонім як конфліктопровокуюча лексема може бути гендерно маркованим, а також вживатися без натяку на статть. Наприклад, позначення чоловіків: укр.: *козел, бик*; нім.: *Bulle, krummer Hund, Streithammel, Eierbär, Hurenbock*, позначення жінок: укр.: *коза, корова*, нім.: *blöde Ziege, dumme Kuh, dumme Gans, Modezicke*. Частина зоонімів може вживатися як для чоловіків, так і для жінок: укр.: *мавпа, свиня*, нім.: *Affe, Schwein*. Дослідник Д. Шмаукс звертає увагу на такі зоонімічні метафори: 1) назви тварин з неприйнятними для людини характеристиками (з композитним елементом «-ficker»): «*Esselficker*», «*Kamelficker*»; 2) назви тварин як статево нейтральні лайливі слова: «*Blutegel*», «*Wanze*», «*Wildsau*», «*Angsthase*»; 3) помилкове приписування характеристик: *Löwe* – «*König der Tiere*», «*Alphawolf*», «*Kuckucksei*» та ін. [11]. Аналізуючи певну подібність дій людини та тварини, Д.Шмаукс порівнює людські стосунки із поведінкою тварин у ритуалізованих боях, де самці завойовують самицю, використовуючи при цьому стискання зубів, кусання, видавання різних звуків тощо. Дослідник зауважує, що людина, окрім схожих ознак готовності до боротьби, вживає ще й лайку. Разом зі словами «*Trottel*» та «*Schlampe*» співіснують позначення тварин від «*Affe*» до «*Zicke*» [11].

Далеко не завжди позначення тварин з різних куль-

тур переймають на себе інвективні функції і слугують для перенесення певних негативних зоонімічних характеристик на людину. Тобто, кожна лінгвокультура має свій, здебільшого історично закріплений «шаблон уяви» про певну тварину, свій асоціативний ряд позитивних та негативних ознак, які можуть/не можуть переноситися на людські стосунки. Це означає, вона послуговується своїм вокабуляром зоонімічної інвективи, який не завжди накладається на подібний вокабуляр іншої лінгвокультури. Зооніми як інвектива були відомі ще із давніх часів, проте їхнє вживання було різне. Як зазначає Г.Гофманн, вживання назв тварин у ролі лайки в старовину не було таке поширене, як у наші часи. Разом з тим, подібні лайливі слова теж не були рідкістю. Мовці вживали їх для перенесення негативної характеристики тварини на людину [8]. Г.Кон зауважує, що в німецькій лінгвокультурі зоонімічні прізвиська та лайка були найбільш презентними в попередніх століттях у студентській та солдатській мовах, в інших – менше, і майже не зустрічалися в ротвельш [7, с.10-11]. Аналізуючи лайку греків та римлян, Г.Гофманн зазначає, що зоонімом *кінь* – нім. *das Pferd (equus, admissarius caballus)* греки та римляни називали похитливих жінку та чоловіка. Лексема *кіт* (лат. *feles*, нім. *die Katze*) зустрічалася рідше, оскільки кіт на той час у них ще не був домашньою твариною. Зоонім *скотина, бик* – нім. *das Rindvieh, der Ochse (bos, taurus, vacca)*, що позначав вола, у значенні лайки в грецькій мові вживався дуже рідко, а в латинській – ніколи. Натомість такі зооніми, як *осел* – нім. *der Esel, der Maulesel (asinus, asellus)* позначали дурня; невмілу, безпомічну людину; вперту повільну істоту; бундючність; потворність [8]. За Г.Коном, для англійців, французів, іспанців, португальців, італійців, німців інвектива *осел* має багато спільних рис. Він вважає, що *пес* та *осел* у жодній іншій мові так не принижені, як у німецькій [7, с.10] Зоонімом *свиня*, який уже в давнину позначав брудну тварину, римляни називали немудру людину. Хоча слово *верблюд* – нім. *das Kamel* у греків, ізраїльтян та єгиптян також характеризувало щось брудне, гидке, воно вживалося для позначення неповороткої людини (нім.: *das tanzende Kamel*). Зоонім *мавна* – нім. *der Affe* для греків та римлян був прототипом потворності, підступності. Крім названих у їхніх мовах також зустрічалися позначення лисиці, вовка, зайця, миші, птахів, риб тощо У той час до поширених зоонімів належав *собака* (лат. *canis*, нім. *der Hund*), який з давніх-давен був одним із найперших супутників людини. За Г. Гофманном цей зоонім позначав безсоромність, нахабство; зацікавленість, допитливість; неробство; сварливих, задиристих людей, особливо жінок [8]. Як вважає Г.Кон, інвектива *пес* та *сучий син* є в лексиконі англійців, французів, італійців (у Венеції на початку XIX століття одне із найуживаніших лайливих слів), іспанців, португальців, румунів, слов'янських народів, литовців, угорців, греків, шведів та данців [7, с.10-11]. В українській лінгвокультурі зоонім *пес* окрім позначення вірності, відданості, прив'язаності (вірний, як пес), має ще низку негативних характеристик, які переносяться на людину: низькі розумові здібності, хтивість, блудство, неохайність, невдячність та ін. (укр.: сука, сучий син). У китайсь-

кій лінгвокультурі *пес* є особливо антипатичний, що засвідчують наступні вирази у перекладі українською мовою: «*собача легеня та вовче серце*» (нім.: «*Hundelunge und Wolfsherz*») позначає невдячну людину зі злим серцем та отруйним характером, «*пес опирається на владу людини*» (нім.: «*der Hund stützt sich auf die Macht des Menschen*») – хтось зловживає своїм становищем, щоб принизити інших; «*собака завжди їсти-ме лайно*» (нім.: «*Der Hund wird immer Scheiße fressen*») – людина ніколи не зміниться [13]. У китайській мові спостерігаються й інші зоонімічні особливості. Наприклад, *свиня* не надто часто вживається у китайських словосполученнях; а якщо й уживається, то зазвичай із негативною конотацією: «*свинські супутники та псячі друзі*» (нім.: «*Schweinegefährte und Hundegenosse*») – зажерливі, ліниві неправдиві друзі, які збилися зі шляху [13, с.58-88]. Якщо в китайській мові *гуска* уособлює позитив і позначає білизну (порівн. зі снігом), то в німецькій мові у сполученні з прикметником *dumm* вона має негативну конотацію. Словосполучення *dumme Gans* давно перебуває в німецькомовному обігу (порівняймо з українською: *дурна гуска*). Позначення використовується як висміювання та агресивна сатира й іронія. В літературі часто вживається порівняння дівчини з гускою. Зустрічається в казках братів Грімм [6, с.113].

Особливості зоонімічної інвективи та їх подібність/розбіжність у різних лінгвокультурах є важливим елементом фонових знань перекладача. Це означає, що він не завжди може опиратися на зоонімічні відповідники у цільовій мові, а на семантичні формули, закладені в зоонімі. Транслаторні дослідження зоонімічної інвективи дають можливість виокремити наступні прийоми її перекладу: 1) зоонім мови оригіналу → зоонімічний еквівалент мови перекладу: *старий осел* – *alter Esel* m -s, - «...але цього разу вистачило, щоб він, старий осел, надумав...» (Ю.Андрухович «Дванадцять обручів») – ...*aber es reicht ihm, alter Esel, der er war, um sich in den Kopf zu setzen...*; *свиня* – *das Schwein* (укр.: «...я тепер ніякий не європеєць, а п'яна свиня!») – нім.: «...bin kein Europäer mehr, sondern einfach nur ein besoffenes Schwein!» (Ю.Андрухович, «Дванадцять обручів»); 2) зоонім мови оригіналу → інший зоонім мови перекладу: *коза* – *das Schneckchen* (укр.: «Цікава коза, – думає Артур Пена про дівчину з пивом») – нім.: «*Interessantes Schneckchen, Artur Pepa sann über das Mädchen mit dem Bier nach*» (Ю.Андрухович, «Дванадцять обручів»); *свиня* – *blöde Ziege* f =, -n (укр.: «Я обізвала бабенцію свинею і на кілька тижнів залягла в нору депресії») – нім.: «*Ich nannte die Schachtel eine blöde Ziege und verkroch mich für ein paar Wochen in einer Depressionshöhle*» (Т.Малярчук «Говорити»); 3) незонімічна інвектива → зоонімічна інвектива. Наприклад: *дурена* – *Ziege* f =, -n (укр.: «...і він марно вбив майже годину, випивши з тою дурепою з півлітра кави...») – нім.: «...so trank er fast eine Stunde lang mit dieser Ziege Kaffee...» (О. Забужко «Музей покинутих секретів»).

Пейоративна оцінка та порівняння невірної жінки з сукою належить до стереотипів, пов'язаних із накладанням на неї клейма невірності, блудства, осуду, що сформувалися й зафіксувалися у багатьох культурах.

Отже, позначення «сука», «сучий син» ототожнюються із блудством, нечистоплотністю та вважаються не лише образою окремої людини, але й нерідко образою роду. Згідно зі Словником сучасної української мови (СУМ), пейоратив *сучий син* слугує для вираження як негативної характеристики людини, так і різного роду емоцій: 1) уживається як лайка; 2) уживається для вираження доброзичливості, позитивного ставлення до когось; 3) уживається для вираження здивування, захоплення [3]. При відтворенні пейоративу *сучий син* спостерігаються наступні способи перекладу: відтворення за допомогою зоонімічного еквівалента, інших зоонімів, пейоративів із скатологічним елементом, сексуальних обценізмів, загальних пейоративів на позначення негативної характеристики людини тощо. Наприклад: *Сучий син* 1) *Hundesöhnchen* n -s, = (укр.: «... я належав до найщасливіших сучих синів цього світу») (Ю. Андрухович «Таємниця») – нім.: «... gehörte ich zu den glücklichsten Hundesöhnen dieser Welt»); 2) *Hornochse* m -n, -n (укр.: «Насправді мало кого обходило, що цей сучий син там собі пописує...») (Ю. Андрухович «Дванадцять обручів») – нім.: «In Wirklichkeit berührte es kaum jemanden, was dieser Hornochse da vor sich hin schrieb...»); 3) *Heuler* m -s, - (укр.: «...той сучий син у телевізорі мав рацію!») (Ю. Андрухович «Диявол ховається в сирі») – нім.: «...dieser Heuler im Fernsehen hatte doch Recht!»); 4) *Arschloch* n -(e)s, -löcher (укр.: «Без музики ти дешевий сучий син, егоїстична потвора, обмежене самозакохане бидло») (Ю. Андрухович «Московіада») – нім.: «Ohne Musik bist du ein billiges Arschloch, ein egoistisches Monster, ein beschränktes, selbstverliebtes Vieh»); 5) *verf*ckt* (укр.: «...аж поки той сучий син Екберт не скручує її голову») (Ю. Андрухович «Таємниця») – нім.: «...bis der verf*ckte Eckbert ihm den Hals umdreht»).

Для відтворення лексеми *сука*, окрім зоонімів, вживаються скатологічні та сексуальні інвективи, жаргонізми, загальні пейоративи. Наприклад: *сука* 1) *ж.*, *просторозм.*, *лайл.* Жінка легкої поведінки; повія [4] 2) *-и, ж.*, *лайл.* Підла, стервозна жінка [2]. Той, хто пише на когось заяву в міліцію [1]; *СУКА*, *-и, ж.* перен., вульг. уживається як лайливе слово, перев. щодо жінки [3] – 1) *Hündin* f =, -nen (укр.: «Панок, зувидівши, що його інвестиції в стару суку себе не виправдали, наказав її колесувати») (Л. Дереш «Поклоніння Ящірці») – нім.: «Als der Herr sah, daß sich seine Investition in die alte Hündin nicht gelohnt hatte, befahl er, sie zu rädern» (с. 63); 2) *Hund* m -(e)s, -e (укр.: «Служите, суки, чесно, а не то всіх посажу ілі сам застрелю!») (Ю. Андрухович «Таємниця») – нім.: «Dient, ehrlich, ihr Hunde, sonst buchte ich euch alle ein oder schieße euch eigenhändig nieder!»); *verdammter Hund* m -(e)s, -e (укр.: «яка розкіш ці американські крамниці, чого тут тільки нема, ах суки, глянть, глянть!») (ОЗПДУС – О.Забужко «Польові дослідження українського сексу») – нім.: «Was für eine Pracht, diese amerikanischen Läden, nichts, das es nicht gibt, ach, diese verdammten Hunde, schau nur!»); 3) *Schwein* n -(e)s, -e (укр.: «Причому курили, суки, коноплю, навіть не ховаючись») (С.Жадан «Ворошиловоград») – нім.: «Rauchten, die Schweine, ganz offen Marihuana»; *Dreckschwein* n -(e)s, -e (укр.: «Ану стояти, суки!»

(Т.Маларчук «Біографія випадкового чуда») – нім.: «Halt, ihr Dreckschweine!»); 4) *Ratte* f =, -n (укр.: «...а вона, сука, терзає його незагартовану ніжність душу...») (С.Жадан «Анархія») – нім.: «...während sie, die Ratte, seine zarte, unverdorbenene Seele quälte...»); 5) *Hure* f =, -n (укр.: «...але старий навіть і чути не хотів про замирення, у розмові називав її лише курвою, сукою і так далі») (Ю.Андрухович «Перверзія») – нім.: «...aber der Alte wollte nichts von Versöhnung hören und nannte sie nicht anders als Schlampe, Hure und so weiter»); 6) *Tussi* f =, - (укр.: «Тепер знову до тих трьох, із яких одна мусить бути дівчиною, дівочкою, сукою, напівдитиною-напівжінкою») (Ю.Андрухович «Диявол ховається в сирі») – нім.: «Jetzt wieder zurück zu den dreien, unter ihnen mit Sicherheit eine Frau, ein Mädels, eine Djewotschka, eine Tussi, halb Kind, halb Frau»); 7) *Flittchen* n -s, - (укр.: «...ми тобі сука покажемо будинок зразкового побуту...») (С.Жадан «Депеш мод») – ...wir werden dir, Flittchen, noch zeigen, daß dies ein ehrenwertes Haus ist...; 8) *Schlampe* f =, -n (укр.: «сука була рідкісна (С.Жадан «Гімн...») – нім.: «eine richtige Schlampe war sie»); 9) *dumme Fot*e* f =, -n (укр.: «Якась сука настукала її про Аліску») (Л. Дереш «Культ») – нім.: «Jrgendeine dumme Fot*e hat wegen Aliska gepetzt» (с. 159); 10) *Hurensohn* m -(e)s, -söhne (укр.: «Ну шо, сука?» (Л. Дереш «Поклоніння Ящірці») – нім.: «Was ist, Hurensohn?»); 11) *Wichser* m -s, = (укр.: «Сука ти, каже він і так само різко б'є Какао кулаком у живіт») (С.Жадан «Депеш мод») – нім.: «Du Wichser, sagt er und schlägt Kakao ebenso blitzschnell die Faust in den Bauch»); 12) *Arsch* m -es, *Ärsche* (укр.: «Коча, сука ти...») (С.Жадан «Ворошиловоград») – нім.: «Kotscha, du Arsch.»); 13) *Arschloch* n -(e)s, ..löcher (укр.: «Сука ти наслідня!») (Ю.Андрухович «Московіада») – нім.: «Du verdammtes Arschloch!»); 14) *Arschgesicht* n -(e)s, -er (укр.: «Суки?.. – спитав він просто (Л. Дереш «Культ») – *Arschgesichter?* – fragte er nur; 15) *verdammmt* (укр.: «Сука вузькоглаза!») (Ю.Андрухович «Московіада») – нім.: «Verdammtes Schlitzauge!»); 16) *Miststück* n -(e)s, -e (укр.: «Факультативно її ще вдавалося бути лярвою, стервою, курвою і просто сукою») (Л. Дереш «Культ») – нім.: «Sie konnte auch eine Schlampe, eine Zicke oder einfach ein Miststück sein»); 17) *Pisser* m -s, - (укр.: «...в ході зйомок кіна про мої вісімдесяті жодна сука не постраждала») (С.Жадан «Анархія») – нім.: «...während der Aufnahmen zu meinem Film über die Achtziger ist keinem Pisser was passiert»); 18) *Verräter* m -s, - (укр.: «... суки! суки! вони думають про тебе!») (С.Жадан «Анархія») – нім.: «Verräter! Verräter! sie denken an dich!»). Наведений приклад унаочнює, що серед трансляторних стратегій зоонімічної інвективи не завжди вирашним прийомом є *зоонім* → *зоонім*. Для відтворення лексеми *сука*, окрім зоонімів, вживаються скатологічні та сексуальні інвективи, жаргонізми, загальні пейоративи. Оскільки лексема *сука* у значенні «жінка легкої поведінки» також є синонімом до слова *курва*, у цьому значенні воно перекладається за допомогою німецьких відповідників (*Hure*, *Flittchen*, *Flittchen* та ін.), а також обценізмів (*Fot*e*). Для позначення підлої людини, плюгавця вживаються як скатологізми, так і сексуальна інвектива (*Miststück*, *Arschgesicht*, *Arschloch*, *Arsch*, *Wichser* та ін.).

Демінутив від *сука* – *сучка* має менше тлумачних формул і кодифікується як «жінка легкої поведінки»: *сучка*, -и, ж., просторозм., лайл. *Жінка легкої поведінки; повія // Уживається як лайливе слово щодо жінки* [4]. При перекладі вживаються зооніми, відповідники до слова «повія» та інші лайливі слова. Наприклад: 1) *Hurenkind* n -(e)s, -er (укр.: «Хоч ми й кричали: «Схаменися, сучко!»» (Ю. Андрухович «Перверзія») – нім.: «Wir riefen nur: «Nimm dich in acht, du Hurenkind!»»; 2) *Drecksfot*e* f =, -n (укр.: «жак-кая стерва, сексі-сучка, ходяча реклама контактних лінз...» (О. Забужко «Музей покинутих секретів») – нім.: «...Drecksfot*e, Sexbombe, außerdem eine wandelnde Reklame für Kontaktlinsen»; 3) *blöde Sau* f =, Säue (укр.: «Та вдар ти ту сучку по пуску» (Л. Дереш «Культ») – нім.: «Hau doch der blöden Sau eins in die Fresse»; 4) *Zicke* f =, -n (укр.: «Коли ти кобили з гуртожитку прогнали її, сучки» (Л. Дереш «Культ») – нім.: «Als dieses Geschmeiß sie aus dem Wohnheim vertrieben hatte, die Zicken»; 5) *Schlampere* f =, -n (укр.: «...буцімто вони її подруги, бо насправді це такі сучки...» (Ю. Андрухович «Дванадцять обрuchів») – нім.: «...als wären sie Freundinnen, die aber in der Wirklichkeit Schlampen seien...».

Жаргонізми та аргоїзми у творах сучасних письменників інкрустують емоційний стан мовців, загострюють розгортання конфліктної ситуації між опонентами, вводять у словесну гру небезпечні мовні інструменти з метою нанесення співрозмовнику моральної шкоди. Лексика кримінального світу, представлена зоонімами, має подібні трансляторні стратегії, як і раніше розглянута пейоративна лексика: зоонімічна інвектива → зоонімічна інвектива (еквівалент/інший зоонім); неззоонімічна інвектива → зоонімічна інвектива (жаргонізм, скатологізм, сексуально спрямована інвектива та ін.) [див. 14]. Незважаючи на те, що при відтворенні жаргонних зоонімів мають місце всі перелічені способи перекладу, часто перевага надається останньому. Наприклад: *козел*, -зла, ч. 1. мол., крим.; презирл. Зрадник, донощик. 2. крим.; зневажл. Гомосексуаліст пасивний. 3. крим. Найобразливіша лайка, адресована особі чоловічої статі у злочинному середовищі [4] – 1) *Esel* m -s, = (укр.: «– Козел ти, кажу. – Сам козел, – відповідає Вася...» (С. Жадан «Депеш мод») – нім.: «Du Esel, – sage ich. – Selbst Esel, antwortet Wasja»; 2) *Arsch* m -es, Ärsche (укр.: «Але сон не мій, а того козла, того придурка, того кретина на дверях, охоронця, Корія, чи як там його» (Л. Дереш «Культ») – нім.: «Es ist gar nicht mein Traum, sondern von diesem Arsch, diesem Deppen, diesem Kretin am Eingang, dem Pfortner; Korij oder wie er heißt»; (укр.: «Ти, козел, ти навіть Банзя добре не міг зробити!» (Л. Дереш «Культ») – нім.: «Du Arsch, nicht mal Banzei konntest du richtig nachmachen!»; *казліна*, див. *казьол* – *Zicke* f =, -n (укр.: «Ну учі казліна, я тя везде дастану» (О. Забужко «Польові дослідження українського сексу») – нім.: «Lass dir gäsagt sein, die Zicke, ich wärd dich färtig mach`n». У сучасній українській літературі

позначення *козел* нерідко вживається у його російській транскрипції і в перекладах представлений широкою палітрою лайливих слів (зоонімічних відповідників, скатологізмів та пейоративів із скатологічним елементом, сексуально інвективною та ін.). Наприклад: *Казьол*, рос., від *козел*. – 1) *Bock* m -(e)s, *Böcke* (укр.: «Їм здавалося, що цей вічно вмазаний казьол заслони́в їх від іностраниця...» (Ю. Андрухович «Дванадцять обрuchів») – *Ihrer Meinung nach versperrte dieser ewig besoffene Bock dem Ausländer die Sicht...*; 2) *Arsch* m -es, *Ärsche* (укр.: «Якби ти казли у своїх машинах на нас не сигналізували, ми б не ускачили в нього назад» (Ю. Андрухович «Таємниця») – нім.: «Wenn diese Ärsche in ihren Autos uns nicht zugehupt hätten, wären wir nie mehr zurückgekommen»; 3) *Arschloch*, -s, -löcher (укр.: «Чуєш, казьол?» (Л. Дереш «Поклоніння Ящірці») – нім.: «He, Arschloch»; 4) *Arschgesicht*, -es, -er (укр.: «Та й пес не в міру розхвилювався через казла львівського» (Ю. Андрухович «Дванадцять обрuchів») – нім.: «Und auch der Hund regte sich unmässig auf über dieses Arschgesicht aus Lemberg»; 5) *Penner* m («З усіма цими казлами» (Ю. Андрухович «Таємниця») – нім.: «...mit solchen Pennern...»; 6) *Affe* m -n, -n (укр.: «Вобше, ти, Хінні, казьол і підарас» (Л. Дереш «Поклоніння Ящірці») – нім.: «Und überhaupt bist du ein Affe und Arschficker, Hippie» (с. 40); 7) *Fack Yu* (укр.: «Мурманск-95, САЇД КАЗЄЛ І ПОЦ, Анжела + Помідор = LOVE» (Ю. Андрухович «Дванадцять обрuchів») – нім.: «Murmansk-95, FACK YU, SAID, Angela + Spiderman = LOVE». Як бачимо, при перекладі зоонімічного жаргонізму передусім йдеться про відтворення рівня емоційно наповнення висловлювання та його впливу на діалогічного партнера, і менше про підбір зоонімічного еквівалента.

Висновки. Отже, емоційне наповнення зоонімічної інвективи у різних лінгвокультурах не завжди є однаковим. Неможливо однозначно стверджувати перевагу саме того чи іншого зооніма, жаргонізму, обсценізму чи загального пейоратива, вжитого для відтворення зоонімічної інвективи. Вплітаючи їх у тканину цільового тексту, перекладач зважає на семантичне наповнення інвективи, на її функцію у полотні тексту та тонкощі обох мов і творить доступний для сприйняття читачем органічний текст. Якщо *свиня* як інвектива в багатьох європейських мовах має подібну конотацію, то позначення *наївна телиця* у німецькій лінгвокультурі краще сприймається як *наївна вівця* (*naives Schaf*). Аналіз перекладу творів українських письменників на німецьку мову демонструє, що лайка із наявністю зооніма може відтворюватися як за допомогою зоонімічної (зі збереженням або заміною одного зооніма іншим), так і неззоонімічної інвективи (жаргонізмів, скатологізмів, сексуально спрямованої інвективи). Можливим трансляторним прийомом є введення у цільовий текст інвективного зооніма за його відсутності у вихідному тексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перший словник українського молодіжного сленгу / Укладач С. Пиркало. – Київ, 1999. – 76 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Pyrkalo_Svitlana/Pershyi_slovnuk_ukrainskoho_molodizhnoho_slenhu.pdf.
2. Словник сучасного українського сленгу / Упорядник Т.

- М. Кондратюк. – Харків: Фоліо, 2006. – 350 с.
3. Словник української мови. В 11 т. – Київ: Наукова думка, 1970-1980. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua>.
 4. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми. Евфемізми. Сексуалізми. – К.: Критика, 2008. – 454 с.
 5. Ткачівська М.Р. Зоонімічна інвектива як засіб образи та емоційного розкріпачення // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. – Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2014. – Вип. 692-693: Германська філологія. – С. 267-270.
 6. Bröhan M. Die Darstellung der Frau beim Wilhelm Raabe. – Verlag Peter D.Lang. – Frankfurt am Main, 1981. – 270 S.
 7. Cohn H. Tiernamen als Schimpfwörter // Wissenschaftliche Beilage zum Jahresbericht der Dreizehnten Städtischen Realschule zu Berlin. Weidmannsche Buchhandlung. Berlin, 1910. – 27 S.
 8. Hoffmann G. Schimpfwörter der Griechen und Römer. – Berlin: Gaertner, 1892. – 33 S.
 9. Matschoss A. Scherz, Spott und Hohn in der lebenden Sprache. – Berlin; Leipzig: Verlag W. de Gruyter, 1931. – 60 S.
 10. Riedel A. Schimpfwörter. Eine semantisch-etymologische Untersuchung // Institut für Germanistik der Heinrich-Heine-Universität. – Düsseldorf, GRIN Verlag, 2013. – 37S.
 11. Schmauks D. Zickenkrieg und Hengstparade. Tiernamen als geschlechtsbezogene Schimpfwörter in den Boulevardmedien und im Internet // KODIKAS / CODE Ars Semiotica-Volume, 31. No. 3–4. – Gunter Narr Verlag Tübingen, 2008.
 12. Schumann H. B. Sprecherabsicht: Beschimpfung //Z. Phon. Sprachwiss. Kommun.forsch. (ZPSK). – Berlin, 1990. – S. 259-281.
 13. Si Gianwang. Chinesische Sprichwörter und Redewendungen. – Verlag für fremdsprachige Literatur. Beijing. China, 2014. – 255 S.
 14. Tkachivska M. Zoonymic invective and its translation // Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу: Тези доповідей IX наукової конференції з міжнародною участю. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 136 с. – С. 110-111.
 15. Trost P. Schimpfwörter als Kosenamen. Indogermanische Forschungen. Zeitschrift für Indogermanistik und historische Sprachwissenschaft // Journal of Indo-European Studies and Historical Linguistics. Ed. by Fortson, Benjamin W. / Keydana, Götz / Rieken, Elisabeth / Widmer, Paul. Volume 51, Issue 1. – 1933. – 101-112 S.

REFERENCES

1. Pershyi slovnyk ukrayins'koho molodizhnoho slenhu / Ukladach S. Pyrkalo. – Kyiv, 1999. – 76 s. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://shron.chtyvo.org.ua/Pyrkalo_Svitlana/Pershyi_slovnyk_ukrayinskoho_molodizhnoho_slenhu.pdf.
2. Slovnyk suchasnoho ukrayins'koho slenhu / Uporyadnyk T. M. Kondratyuk. – Kharkiv: Folio, 2006. – 350 s.
3. Slovnyk ukrayins'koyi movy. V 11 t. – Kyiv: Naukova dumka, 1970-1980. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sum.in.ua>.
4. Stavys'ka L. Ukrayins'ka mova bez tabu. Slovnyk netsenzurnoyi leksyky ta yiyi vidpovidnykiv. Obscenizmy. Evfemizmy. Seksualizmy. – K.: Krytyka, 2008. – 454 s.
5. Tkachiv's'ka M.R. Zoonimichna invекtyva yak zasib obrazu ta emotsiynoho rozkripachennya // Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu: Zbirnyk naukovykh prats'. – Chernivtsi: Vydavnychyy dim «RODOVID», 2014. – Vyp. 692-693: Hermans'ka filolohiya. – S. 267-270.

Is «naïve cow» the same as «naïve sheep»? (on the problem of zoonymic invectives translation)

M. R. Tkachivska

Abstract. The article highlights the problem of translation of zoonyms which denote negative personal characteristic features. It provides the analyses of the zoonymic invectives reproduction on the material of German translations of works by Ukrainian writers, it also defines the ways and techniques of zoonymic invective translation.

Keywords: *zoonym, invective, negative characteristic feature, translation, ways of translation.*

«Наивная телушка» – это «наивная овца»? (о проблемах перевода зоонимической инвективы)

M. P. Tкачивська

Аннотация. В статье рассматриваются зоонимы для обозначения негативной характеристики человека. На примерах немецкоязычных переводов произведений украинских писателей осуществляется анализ воспроизведения зоонимической инвективы, определяются способы и приемы её перевода.

Ключевые слова: *зооним, инвектива, отрицательная характеристика, перевод, способы перевода.*